

Élő népművészet

Országos millenniumi seregszemle

Immár tizenharmadik alkalommal kerül sor az országos népművészeti kiállítás megrendezésére a budapesti Néprajzi Múzeumban. A Magyar Művelődési Intézet – az eddigi szokáshoz híven – pályázati felhívást tett közzé a múlt év áprilisában, amelynek nyomán megyei tárlatok sora előzte meg az országos seregszemlét. Utoljára négy évvel ezelőtt volt hasonló rendezvény, ezért – meg a millenniumi események fényében – minden eddiginél nagyobb érdeklődés övezte a készülődést a résztvevők, a szervezők és a rendezők körében egyaránt. Több száz alkotó több ezer munkájából jött össze végül is ez a gazdag válogatás, az egykori Kúria második emeleti teremsorának csaknem ezer négyzetméternyi területén. A pályázók többféle stílust és mesterségbeli tudásszintet képviseltek, a műfajok sokfélesége mellett az átfedésekről és az alapanyagok sokféleségéről nem is beszélve. A zsűrizés során a szakemberek a világeért sem próbáltak valamiféle fontossági sorrendet megállapítani, mint ahogy nem kellett, és nem is lehetett egyetlen követendő utat sem kijelölni. A gránátalmával, arany-, ezüst- vagy bronzéremmel díjazottak sokasága sem jelent végérvényes értékítéletet, a bíráló bizottság csupán a jelenlegi országos kínálatot próbálta valamiképp felmérni.

A Néprajzi Múzeum illetékesei a tárlatrendezésben vezérfonalként a földrajzi elvet követték: az ország néprajzi tájegységei mellett a határon túlra is kitekintettek a magyarok által lakott területek esetében. A velünk együtt élő nemzetiségek mellett, a szomszédos népek folklórájának a magyar népművészetre gyakorolt, megtermékenyítő hatásairól is beszámoltak, ahogyan ennek a fordítottja is nyomon követhető a tárlókban.

A bejárat közelében például a magyar földön megtelepült német kézművesek és iparosok sok évszázados munkásságának utóhatását sejtethetjük a vöröstói Szabó László Gránátalma-díjas bútoregyüttesének díszítésében. Az intarzia sötét mustrája megjelenik a világos nyersfa alapon vagy a féldomborműves díszoszlopzatokon és szegélyléciken éppúgy, mint a szekrény homlokzati rácsozatán, amely – ősi szokás szerint – a készítés időpontját, a 2000. évet is magába foglalja. Az ülőgarnitúra fölött a falon stílusban hozzá illő lenvászon textílián fekete fonállal az erdélyi szászok stilizált növényornamentikáját idézi fel, pedig Böszörményi Józsefné hímezte Vas megyében. Alatta a szőnyeg mérműves mustrái akár a székely „festékesek” szín- és formavilágából is ihletődhetek. A bonyhádi Kézműves Iskola Tanulóinak és tanárainak kollektív alkotása.

Erdélyből elszármazván, e sorok írója már-már jelképes jelentőséget tulajdonít annak, milyen jól megfér a budapesti országos seregszemlén – akár azonos üvegvitrinben is – a hímezett szegélyű román férfiing és a széki szoknya, a jellegzetes palóc főkötő és a kalotaszegi párta. A pillangós szöggedi papucs éppúgy, mint az erdélyi „írásos” monokróm, stilizált növényi ornamentikája mellett a tarkabarka, mármár természetes kalocsai virágmustra. A látogató örömmel fedezheti fel, hogy a soknemzetiségű tájegység sok évszázados és sokszínű kultúráját Erdélyből külön részleg is képviseli. Életnagyságú próbababákon hímezett vállfűs, piros csizmás kalotaszegi menyecske-öltözet (a budapesti *Bérczes Csilla* jóvoltából), a másik sarokban pedig a Mezőség üzenetét hozó romániai Székről származó viselet (*Horváth Sári* révén), fejkendővel, keményített ingvállal, jellegzetes szoknyával és köténnyel.

Archaikusan puritán, mégis hatásos a barcasági szászok kizárólagos fekete-fehér kontrasztja a törülközőkön és a függönyökön vagy a lepedőkön. A történeti „úrihímezés” finomsága ismét más hangulatot hoz, akár csak a csipkék sokfélesége. Az egyéb használati tárgyak kategóriájában a fából és kéregből, szaruból vagy csontból készült munkák gyönyörködtetik a látogatót, és még nem is szóltunk a fazekasságról, a bőrművességről, a szalma-, gyékény-, csuhéfonásról...

A kovácsoltvas rusztikuma mellett van törekeny hímes tojás és biedermeier finomságú ékszer meg vásárfiának való mézeskalács, naiv kisplasztika és gyermekjáték is (például fából faragott motorbicikli vagy betonkeverő teherautó, mint saját korunk lenyomata).

Az osztrák határszélről – az ország másik végéből – példaként idézhetjük befejezésül a teljes velemi pinceberendezést. Ez egyben a szőlő feldolgozásának teljes folyamatát is illusztrálja, a fából faragott préstől a fonott korsóig, kosarakig és puttonyokig minden megtalálható éppúgy, mint a borfogyasztás esztétikus és praktikus kellékei: a mázas kerámia kancsóig, poharakig. A borpincét a rusztikus, paraszti jellegű bútorok mellett – a városokban is polgárjogot nyert – csikos rongyszőnyegek varázsolják lakályosabbá. A Velemi Stúdió munkatársi gárdája – megérdemelten – első helyezést ért el vele a közösségi kategóriában. Végezetül emeljünk ki egy közös motívumot a képzeletbeli „országjárás” nyomán, amelyet egyrészt a millenniumi ünnepek sorozata ihletett, másrészt a régi hagyomány: a koronás magyar címer megannyi variációját, mint szemérmes vallomást a hazafiságról.

W. I.